

ON ÉS LA JUSTÍCIA GLOBAL EN ELS PACTES VERDS?

PROPOSTES
PER UNS PACTES
VERDS GLOBALS
I INTERNACIONALISTES

Títol:

On és la justícia global en els pactes verds?
Propostes per uns pactes verds globals i
internacionalistes

Autora:

Joana Bregolat i Campos (@jooana5)

Revisions de contingut:

Emma Avilés, Bruna Cañada, Josep Nualart, Alfons
Pérez, Marta Pérez, Nicola Scherer.

Revisió i traducció al castellà:

L'Entrellat, SCCL

Traducció a l'anglès:

Joanne Craven

Disseny i maquetació:

Lucía Armiño

Impressió:

Cevagraf, SCCL

Lloc i data de publicació:

Barcelona, novembre de 2021

Contacte:

Observatori del Deute en la Globalització
Tel: 93 301 17 93 - www.odg.cat

Amb el suport de:

**Ajuntament
de Barcelona**

El contingut d'aquest document és responsabilitat exclusiva
de l'Observatori del Deute en la Globalització i no reflecteix
necessàriament l'opinió de les seves finançadores.

Aquest document està sota la llicència Reconeixement - No comercial - Compartir sota la mateixa llicència 3.0 Espanya de Creative Commons. Per a veure una còpia d'aquesta llicència, visiti: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/>

CONTINGUT

2

Pensar futurs en temps de pandèmies

5

Perdre's entre gammes de verd

9

Pactes verds i futurs en disputa

- Extrema dreta, nacionalisme verd i racisme fòssil
- Polítiques verdes liberals del Nord Global
- Estats del benestar verds
- Polítiques radicals per transformar el món de base

15

Situar el deute al centre d'una proposta global

19

Pactes globals per a reptes globals

22

Bibliografia

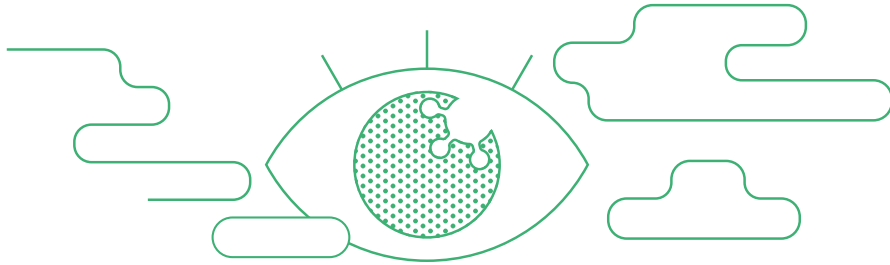
En els darrers anys, la multiplicitat de pactes verds i el creixement d'un mainstream verd sobre l'acció política, econòmica i financera han condicionat la conformació d'agendes verdes i les nostres formes d'imaginar futurs.

Tal com recollia Alfons Pérez a *Pactes verds en temps de pandèmies: el futur es disputa ara* (2020), la complexitat de construir propostes polítiques àmplies ha suposat un repte que ha obert debats públics i ha generat tensions socials. Debats que ofereixen una finestra d'oportunitat per plantejar canvis d'arrel i construir propostes populars, feministes i decolonials per transformar el món de base.

D'aquí que considerem fonamental ubicar els marcs ideològics que convergeixen en la discussió, entendre d'on beuen les seves propostes i les vides que imaginem, i prendre'n consciència des de coordenades globals i internacionalistes. És des d'aquesta idea que neix la investigació que ara comences a llegir, amb l'objectiu de visibilitzar camins que s'estan seguint actualment i proposar-ne de nous que no hipotequin, no precaritzin i no endeutin les vides i els territoris del Sud Global.

Necessitem agendes
globals, necessitem
pactes verds globals
que ens permetin
aprendre a viure
d'una altra manera
sense oblidar d'on
venim i les herències
que carreguem.

PENSAR FUTURS EN TEMPS DE PANDÈMIES

Viure en temps d'emergències travessa la nostra forma de pensar, imaginar i construir horitzons de futur il·lusionants, desitjables i necessaris. La **confluència de crisis globals i multidimensionals** –crisi sanitària, climàtica, ambiental, de cures, social, política, financera, etc.– no només genera impactes sobre l'economia i les finances i sobre els seus processos, lògiques i necessitats: **marca presents d'incertesa i inseguretat** sobre vides, cossos i territoris, i en provoca un qüestionament. Un qüestionament ideològic de les premisses polítiques, econòmiques, socials i culturals hegemòniques que sostenen el nostre sistema-món. És en aquesta intersecció on ens situem avui: naveguem entre els impactes de la crisi financera del 2008, de la qual mai no ens vam arribar a recuperar, l'acceleració d'un nou cicle econòmic recessiu a través de la pandèmia global de la Covid-19 i l'amplificació i aprofundiment de les violències, desigualtats i emergències dins les nostres societats.

No arribem a aquest context des del no-res. La construcció d'un **model de governança global a través de dinàmiques d'acumulació del capital ha vingut acompanyada d'un alt grau de destrucció ecològica**, que sembla no aturar-se mai, i **d'una profunda transformació de les**

Són necessaris grans països socials que ens permetin adoptar canvis urgents per abordar les alteracions del sistema-Terra que ens travessen.

relacions socials, jerarquitzades, dicotòmiques i excloents. Aquest model s'ha recolzat en la **triple negació** de la **vulnerabilitat**, la **interdependència** i l'**ecodependència**, desenvolupant-se d'esquenes als processos de producció i sostenibilitat de la vida, i deslligant-se de les condicions materials, físiques i ecològiques que la fan possible. El conjunt acumulatiu de la seva acció durant més de dos segles ha donat lloc a una **profunda crisi ecosocial i reproductiva**, on s'entrelliguen els efectes del canvi climàtic amb la pèrdua de biodiversitat, els límits de disponibilitat material i de recursos energètics

fòssils, el foment de contrageografies¹ de la globalització, la manca d'autonomia, la institucionalització del deute i un llarg etcètera.

Els condicionants polítics i ambientals que han marcat aquest desenvolupament han fet que cada cop es generés una **major coincidència entre el diagnòstic d'emergència i la classe política**. El nivell d'alarma ha escalat amb l'augment de producció de coneixement científic exigint, cada vegada més, canvis de gran escala i en temps immediat; i al mateix temps, s'observa com s'accelera la irrupció de fenòmens climàtics extrems, així com la degradació i l'esgotament de reserves de valors d'ús perifèric² en la nostra quotidianitat. Això ens ha portat a la conformació de nombroses propostes institucionals, diverses i plurals, des de 2019, que plantegen programes de reformes de l'economia des d'una mirada «verda». El con-

1 El concepte de contrageografies de la globalització descriu els circuits econòmics transfronterers de supervivència que es donen com a resposta als impactes de les privatitzacions i mercantilitzacions, l'austeritat, el deute i l'atur. Recull des de les cadenes extractives de recursos naturals a les de cures, visibilitzant els processos de precarització de la vida que travessen els cossos-territori. Per saber-ne més: Sassen, S. (2003). *Contrageografias de la globalización. Género y ciudadanía en los circuitos transfronterizos*. Madrid: Traficantes de Sueños.

2 Els valors d'ús perifèric (*peripheral use-values*) són tots aquells recursos que, a escala mundial, han estat acumulats i intercanviats de forma desigual en el mercat mundial. Així doncs, engloben des del treball fins als sòls fèrtils i els boscos, passant per les capacitats del Sud Global per a la reproducció social (Alj, 2021b).

cepte que ha aconseguit agrupar tota aquesta producció teòrica i programàtica és el de *Green New Deal*, el qual ha esdevingut un significat ampli, divers i complex que recull que, per afrontar els reptes globals del segle XXI, són necessaris grans pactes socials que ens permetin adoptar canvis urgents per abordar les alteracions del sistema-Terra que ens travessen. En definitiva, obren la porta a un **nou *mainstream* polític: no hi ha canvis ni pactes polítics possibles sense una mirada «verda».**

Els ***pactes verds***, coneguts amb el nom de *Green New Deal*, van més enllà de les propostes concebudes per les institucions i considerem necessari centrar-hi la mirada. Si bé es tracta d'un paraigua de reformes polítiques estatals, sovint ambiciós, els pactes verds tal i com es plantegen disten molt de promoure canvis estructurals i profunds. Per tant, es qüestiona des d'un primer moment el seu nom i les narratives que l'acompanyen, dubtant de si realment són propostes verdes, són noves i són pactes socials.

PERDRE'S ENTRE GAMMES DE VERD

L'orientació política, econòmica, social i financera cap a una incorporació de la mirada verda sobre les formes de relació i producció ha anat de la mà d'un procés de construcció d'allò que entenem com a «verd». Ens trobem immerses en un mar de verds, on se situen des d'inflexions neoliberals sobre la qüestió ambiental fins a propostes que provenen de l'ecologia política decolonial amb mirada transformadora. Què volem dir amb això?

La constitució d'un ***mainstream verd*** en l'imaginari col·lectiu no necessàriament s'ha traduït en propostes d'«enverdiment» real de l'economia o de reconeixement dels límits biofísics del planeta, sinó que també ha donat pas a la **monetització i mercantilització d'allò verd** (Seoane, 2020). Parlem dels processos de valorització monetària dels ecosistemes i els cicles naturals a través de propostes com la comptabilitat ambiental, la construcció de la noció de capital natural, les polítiques compensatòries de serveis ecosistèmics, dels mercats de futurs i de carboni com a formes de protecció... Tot un seguit de **mecanismes de mercat** que taxen, enumeren i converteixen en béns de consum el medi ambient i cadascun dels elements que s'hi troben inscrits generant noves **bombolles especulatives i processos de financerització** de la natura, la biodiversitat i el clima.

La **financerització** és un procés i la fase actual de l'economia capitalista, en què les finances s'han tornat extraordinàriament poderoses i han entrat amb força a les vides quotidianes i les decisions polítiques internacionals, nacionals, regionals i locals. En lloc de generar riquesa i benestar social mitjançant la inversió en l'economia productiva real, com les manufactures o la producció de béns bàsics, les inversions que es realitzen es basen en l'**especulació de beneficis futurs** i s'han convertit en l'activitat principal de creació de diners en el nostre temps (Citizens for Financial Justice, 2019).

Exemples de com la financerització irromp sobre les nostres vides els trobem en observar com els béns comuns esdevenen productes financers; la terra, un actiu comercialitzable i l'habitatge, un bé de consum en lloc d'un dret humà. Es transforma el seu valor d'ús i accés en una màquina de fer diners per als grans capitals, cosa que afecta directament els processos de sostenibilitat de la vida i augmenta les violències, les desigualtats i la inseguretat social.

Dins de les coordenades verdes, els actors financers han desenvolupat diferents eines per extreure beneficis dels desastres naturals i sanitaris, de la disminució de reserves d'aigua i de l'extinció d'espècies, a través d'**emissions de deute** –com els bons verds,³ entre d'altres– i la consolidació de **nous mercats transnacionals**. Són eines que perpetuen processos d'acumulació presentant-se com a solucions a la crisi socioecològica.

A la vegada, mentre aquestes eines sentencien que tot és mercantilitzable i que tot és un producte financer, s'impulsen **processos de naturalització o biològització del medi ambient que desocialitzen i deshistorialitzen les lluites ecològiques, ambientals i en defensa del territori** (Seoane, 2020). És a dir, s'impulsa una **despolitització de la qüestió ambiental**, la qual no es considera incompatible amb el model d'acumulació i creixement del capital: esdevé un catalitzador per a l'aprofundiment de les dinàmiques extractives, biocides,⁴ d'exclusió i de destrucció. Un combustible en la recerca de nous nínxols de mercat.

³ Per a més informació sobre els bons verds: <https://www.climatebonds.net/market/explaining-green-bonds>.

⁴ Des dels ecofeminismes s'utilitza el terme *biocidi* per descriure les dinàmiques d'amenaça i destrucció de la vida que exerceix el capital de forma permanent sobre els cossos-territoris subalterns, de manera que es perpetua un sistema-món violent i desigual que viu d'esquenes a la seva pròpia supervivència.

Els **processos de despolitització de la qüestió ambiental** posen de relleu que la construcció d'un capitalisme verd no implica necessàriament que el capitalisme estigui internalitzant les seves externalitats ambientals ni que esdevingui sostenible. Significa que els sectors econòmics i les inversions vinculades a l'adaptació i/o mitigació de la crisi climàtica són nous espais d'acumulació, de conflicte i de geopolítica.

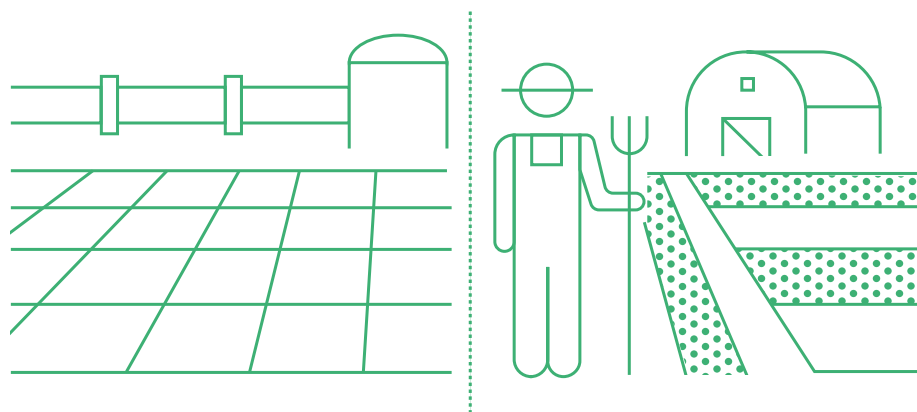
Per tant, el **capitalisme verd** és una versió del capital que no dubta directament del problema del canvi climàtic, sinó de qualsevol solució a la crisi socioecològica que qüestioni les cadenes, les relacions i els recursos materials i energètics que el sostenen (Goldstein, 2018). És una mirada disciplinada, unidireccional i que parla de futurs que encara no han arribat, situats en un món que encara no serà verd, amb promeses abstractes que mantenen la creença que:

- × **És possible créixer infinitament en un planeta finit.** Tot el capital natural és substituïble.
- × **Les generacions futures sempre seran més riques que nosaltres** i aquesta riquesa, tard o d'hora, es transmet de rics a pobres.
- × **Tots els agents del mercat es troben perfectament informats** i prenen decisions racionals.

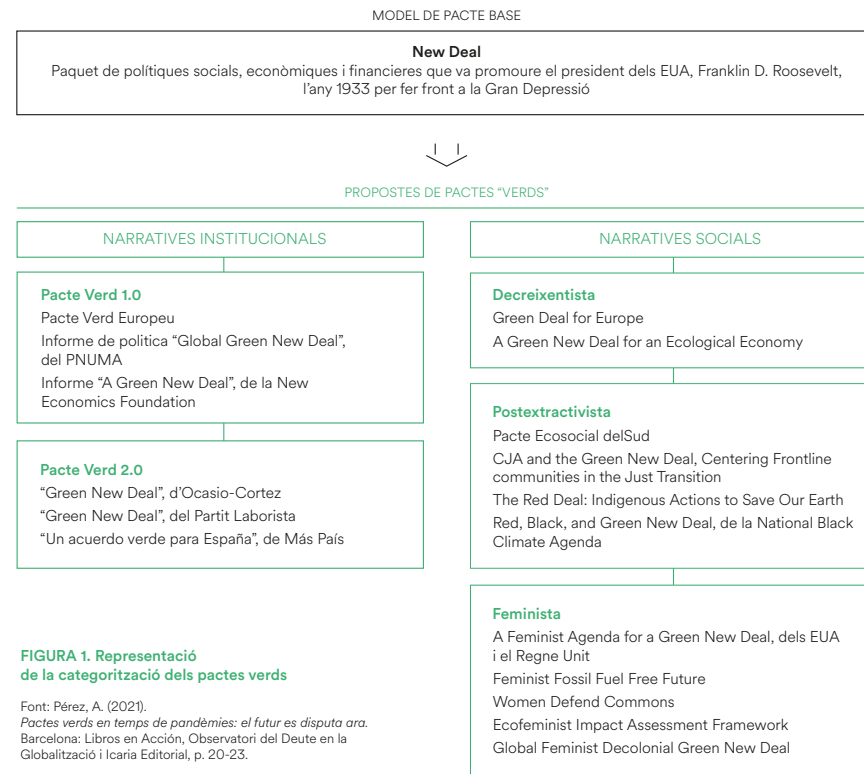
La constitució d'un mainstream verd en l'imaginari col·lectiu no necessàriament s'ha traduït en propostes d'«enverdiment» real de l'economia o de reconeixement dels límits biofísics del planeta, sinó que també ha donat pas a la monetització i mercantilització d'allò verd.

Fàcilment, trobem exemples d'aquests processos de despolitització en el sector energètic. La promoció i extensió de les energies renovables al territori o de l'economia de l'hidrogen, per part del poder corporatiu, es planegen des d'una **lògica de substitució ràpida de les fonts d'energia**. Això implica que la seva expansió es produeixi **sense plantejar la cobertura de les necessitats dels llocs on es produeix, sense planificar ni prioritzar tecnologies i usos, i sense qüestionar les cadenes extractives i els impactes territorials associats** a la producció i consum intensiu del model actual.

És un verd que es conjuga amb **futurs més violents, més deteriorats, més en crisi** i que s'emmiralla en un ecologisme reduccionista que diu que allò destruït sempre es pot substituir i contenir. Entre els verds que s'estenen, hi ha la visió del capitalisme verd i neocolonial, que no afronta ni la injustícia ni la inequitat.

PACTES VERDS I FUTURS EN DISPUTA

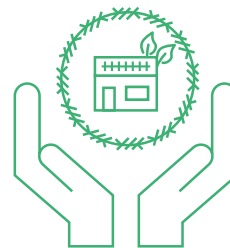
Tal com es recollia en el llibre de *Pactes verds en temps de pandèmies: el futur es disputa ara* (Pérez, 2021), observem que la diversitat d'aproximacions sobre la perspectiva verda es materialitza amb la **proliferació de pactes verds i una gran pluralitat de propostes polítiques**. Les diferents mirades que agrupen els pactes **poden ser categoritzades de diferents maneres**, tant per les lectures que duen a la seva formulació (qui les planteja, quins debats pretenen abordar, quins futurs imaginem i per a qui els imaginem), com per les temàtiques en què posen especial èmfasi.

A través del treball de Ricardo Mastini, Giorgos Kallis i Jason Hickel en el seu article *A Green New Deal without Growth?* (2021),⁵ Pérez plantejava una categorització comparativa en sis supòsits segons els objectius centrals i la proposta d'acció política. Es recollia, inicialment, la proposta de New Deal de 1933, plantejada per l'expresident dels EUA Franklin D. Roosevelt, com a model base dels pactes; i després, les narratives institucionals que porten des de 2008 gestant-se en dues categories: pactes verds 1.0 i pactes verds 2.0. Els primers tenen per objectiu estimular el creixement i augmentar l'ocupació i els estàndards ambientals, mentre que els segons, a aquests objectius, hi afegeixen la voluntat de mitigar el canvi climàtic i de partir d'una perspectiva de justícia social i ambiental. Des d'aquí, s'anava un pas més enllà analitzant les propostes socials de caràcter decreixentista i sumant les que plantegen futurs postextractivistes i feministes. Així doncs, se'ns dibuixava un mapa conceptual on es representen des de les narratives verdes més institucionals i hegemòniques a aquelles alternatives a la retòrica oficial.

Max Aji, en el seu llibre *A People's Green New Deal* (2021), planteja la necessitat de poder fer un pas enrere en el procés de categorització dels pactes verds. Busca emmarcar les propostes de pactes verds mitjançant una anàlisi crítica de les seves principals defensores, els seus fonaments ideològics, els mecanismes que proposen i les limitacions que integren. És des d'aquí on Aji (2021) proposa parlar de quatre camps ideològics i explicatius possibles que donen forma, elaboren i desenvolupen les respostes a la crisi socioecològica.

5 Mastini, R., Kallis, G., i Hickel, J. (2021). «A Green New Deal without Growth?» *Ecological Economics*, 179. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2020.106832>.

1. **Extrema dreta, nacionalisme verd i racisme fòssil**

El primer s'ubica en les coordenades ideològiques de l'extrema dreta i el nacionalisme verd, situant les seves arrels en l'**aprofundiment de processos d'integració imperial i en l'obertura de noves fronteres d'acumulació**. Dins d'aquest camp, doncs, trobaríem projectes i propostes que, en primer lloc, promouen l'**associació profunda de l'Estat amb el poder corporatiu** a través de retòriques favorables a les col·laboracions públicoprivades (CPP),⁶ horitzons hipertecnificats, processos de financerització de la natura i el buidatge de sobirania dels països del Sud Global; i en segon lloc, **situen al centre la qüestió de la seguretat nacional**, de manera que acceleren processos de securització nacional,⁷ control i tancament de fronteres, promouen agendes malthusianes i fan norma de la presumpció que hi ha vides i parts de la natura que val més la pena conservar que d'altres.

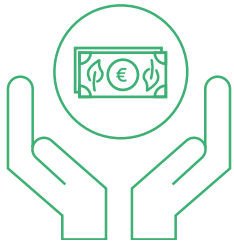
El **racisme fòssil** –o ambiental– descriu la discriminació racial i colonial que hi ha en les polítiques ambientals. És la discriminació que es produeix de forma deliberada quan plantegem **en quins territoris se situen les indústries contaminants**, on es deixen els residus tòxics, on es generen els impactes de l'extracció de materials; i **quins cossos viuen en aques-**

6 Les CPP són fórmules contractuals a través de les quals el sector privat construeix i gestiona béns o serveis tradicionalment públics –com hospitals, escoles, carreteres, vies ferroviàries, aigua, sanejament, energia i altres serveis clau–, comptant amb garanties del sector públic, que n'assumeix tot el risc: si funciona, el benefici és privat, si falla, les pèrdues són públiques. Per a més informació: <https://odg.cat/es/colaboraciones-concesiones-publico-privadas-cpp/>.

7 Els processos de securització són actes polítics, de seguretat i de relat hegemònic que es construeixen a través de narratives històriques, contextos socials i polítics, imatges, mitjans de comunicació, institucions i protestes, que busquen assenyalar les amenaces existencials i persistents envers un grup o una idea que necessiten respostes urgents per fer-ne possible la supervivència. La funció dels processos de securització nacional seria preservar-ne la identitat; per tant, la resposta a l'amenaça s'articula des de les polítiques migratòries i d'asil, l'acció fronterera, el racisme fòssil, la militarització dels cossos de seguretat, la construcció del subjecte ciutadà, etc.

tes zones de sacrifici globals i nacionals, quins cossos treballen en aquestes indústries i quines comunitats exposen la seva salut. Són territoris perifèrics, endeutats i amb relacions d'herència colonial; i són cossos racialitzats, comunitats no blanques i subalternes.⁸

2. Polítiques verdes liberals del Nord Global

El segon camp, el liberal, parteix de la **necessitat de contenir una política antisistema** proposant pactes que promoguin una integració imperial verda combinada amb un **cert nivell de redistribució** i una **certa extensió d'infraestructures renovables al Sud Global** des d'una perspectiva substitutiva. És un model de pacte corporativista i desclassat, centrat a mantenir un escenari de *business as usual*⁹ a través de la substitució de les fonts energètiques –en el centre i la perifèria–, preservant les estructures de propietat privada, promovent tecnologies verdes i transferències de coneixement. Són pactes pensats des de la voluntat d'**esdevenir la potència verda mundial**, de ser líders de la transició verda.

3. Estats del benestar verds

En el tercer camp s'emmarca la resposta socialdemòcrata que, d'acord amb Ajl (2021a), **exigeix una profunda redistribució interna** dels recursos, el treball i la riquesa, recolzant-se en procediments parlamentaris i mobilització al carrer; i proposa una espècie de «**Pla Marshall verd**» per al Sud Global. Són propostes de transició que **plantegen un canvi en les dinàmiques internes de creixement sense fi, plantejant noves polítiques econòmiques i de transformació social de caràcter estatal, mantenint la ceguesa sobre les interconnexions i interdependències globals**. Els caracteritza amb una mirada autocentrada en el propi territori, amb un compromís internacionalista difús que, sovint, **dona suport al capitalisme verd i s'oposa a propostes de desmercantilització, despatriarcalització i descolonització**.

4. Polítiques radicals per transformar el món de base

Per acabar, Ajl anomena el quart camp *revolucionari*. Els projectes, pactes i propostes que se situen en aquestes coordenades busquen promoure un **canvi de paradigma** a través d'una **presa de consciència col·lectiva sobre límits, dependències i vulnerabilitats** dels cossos-territori. Per tant, són pactes que parteixen de comprendre la finitud de materials i recursos, de la **necessitat de proveir benestar global** de forma desmercantilitzada, de garantir la **producció i sostenibilitat de la vida en condicions dignes**, i de **reconèixer un triple deute** –social, encarnat i ecològic– **amb les perifèries globals** que cal reparar. Parlem de processos de caràcter popular, que passen per la recuperació de sobirania i drets, que van més enllà de les pròpies fronteres d'un estat i que plantegen un programa d'abast internacional.

⁸ Per a més informació, consulteu: «[Fossil Fuel Racism. How Phasing Out Oil, Gas, and Coal Can Protect Communities](#)» (US Greenpeace, 2021) i *White Skin, Black Fuel: On the Danger of Fossil Fascism* (Malm i Zetkin Collective, 2021).

⁹ Els escenaris *Business as Usual* (BAU) són aquells que suposen una continuació suau de les dinàmiques històriques i sistèmiques de creixement econòmic i desenvolupament, sense plantejar una transició ecològica real.

Cadascun d'aquests camps de producció de pactes verds evoca diferents escenaris de futur, de manera que es mostra la complexitat del repte i la multiplicitat d'interessos que hi convergeixen i s'hi troben en joc. Per tant, esdevé fonamental reconèixer que les propostes de pactes verds, lluny del que pugui semblar, no només impacten sobre els territoris on es pensen i es dirigeixen: **són projectes amb implicacions importants sobre les vides, els recursos i els ecosistemes de tot el món.** D'acord amb Kolinjivadi i Kothari (2020), **si ens oblidem del caràcter global de l'economia, les propostes de pactes verds reproduiran dinàmiques imperialistes d'apropiació de terres, recursos, natura i mà d'obra barata.** Significaran l'enèsima externalització i transferència de costos del Nord al Sud Global, acompanyades d'un enduriment de les condicions de vida i un augment de la vulnerabilitat per fer front als impactes de la crisi socioecològica.

SITUAR EL DEUTE AL CENTRE D'UNA PROPOSTA GLOBAL

Com podem construir una proposta global i revolucionària? No tenim receptes màgiques ni camins curts, però un primer pas el podem situar a acceptar que **vivim en un sistema que es basa en el deute per funcionar i avançar.** És una realitat que marca el desenvolupament de les vides i els territoris avui dia, que les propostes de pactes verds globals no poden ignorar. **El reconeixement i abordatge de deutes implícits i explícits¹⁰ del sistema ha de ser un eix vertebrador dels pactes,** que doti de coherència les transformacions d'arrel que hi emergeixen i plantegi reptes des d'una perspectiva internacionalista, social i solidària.

Són deutes en plural perquè no només fan referència a les càrregues econòmiques del deute sobirà, sinó que es busca abordar la dimensió sociohistòrica dels deutes implícits que menciona Salleh (2009), reconeixent un deute social amb el treball explotat, un deute encarnat amb el treball reproductiu i un deute ecològic pels danys causats al metabolisme natural, entre d'altres. Per tant, els pactes verds globals han d'incloure en la seva acció la reparació i reversió de les dinàmiques que ens han dut a la perpetuació d'aquests deutes.

¹⁰ Parlem de deutes implícits i explícits seguint la proposta de Ariel Salleh a *Eco-Sufficiency & Global Justice: Women Write Political Ecology* (2009), per tal d'exemplificar que hi ha deutes visibles i deutes invisibles als ulls de l'economia hegemònica. Dins dels deutes explícits, se situarien el deute sobirà, el deute públic i els deutes privats; en canvi, en els implícits, tots aquells processos de dominació i explotació que sostenen l'estructura econòmica i financera global.

L'assumpció dels **deutes implícits** va de la mà de l'**assenyalament de les estructures violentes i desiguals que n'han fomentat l'extensió**. Són deutes que permeten denunciar les arrels del deute sobirà i qüestionar qui deu a qui.

Quins són els deutes implícits a què fem referència?¹¹

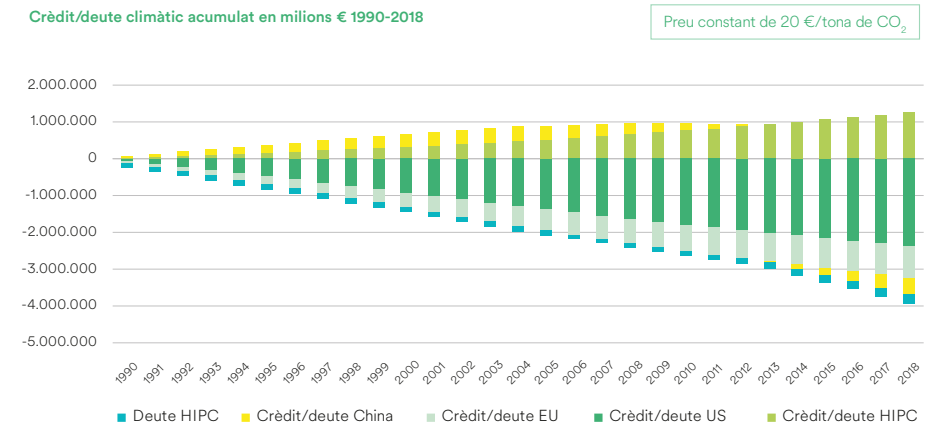
- × **Deute social:** Deute contret pel capital a través de l'extracció de plusvàlua sobre els cossos i les ments de persones sotmeses a l'esclavatge o bé que treballen en el sector industrial o en el sector serveis precaritzat.
- × **Deute ecològic i climàtic:** Deute contret pels països del Nord Global amb el Sud mitjançant l'extracció històrica i present de recursos naturals, l'exportació dels impactes ambientals i la conformació de zones de sacrifici ambiental.
- × **Deute encarnat o de cures:** Deute contret pel Nord i el Sud Global amb qui sosté, cuida i produeix cíclicament i diàriament la vida en condicions d'invisibilitat i violència d'acord amb una divisió sexual i transnacional del treball.

El **deute sobirà** parla de deutes interns i externs, que es generen en cadena per afrontar les necessitats de finançament públic d'estats i territoris amb una capacitat productiva i fiscal minvada. Què vol dir això? En el context de recessió econòmica i de manca de possibilitat o voluntat política per generar una fiscalitat justa, el deute s'ha establert com a opció predominant per finançar les inversions públiques en projectes de desenvolupament (infraestructures bàsiques, sanejament d'aigua, carreteres, etc.), serveis públics (salut, educació) i per mitigar els impactes causats per desastres naturals, sanitaris i climàtics. Aquest deute és intern si l'estat el deu a creditors del seu propi territori; en canvi, és extern si l'estat el deu a creditors multilaterals (institucions com el Banc Mundial o el Fons Monetari Internacional), bilaterals (altres estats) i privats (bancs privats, tenidors de bons privats i altres institucions financeres privades). En el cas del deute extern, és important prendre consciència que, en general, els creditors estrangers provenen del

¹¹ Per a més informació sobre deute ecològic: *El deute ecològic: qui deu a qui?* (Russi, Puig, Ramos, Ortega i Ungar, 2003): <https://ent.cat/el-deute-ecologic-qui-deu-a-qui/>; i *Mega-infraestructura com mecanisme d'endeutament* (Scherer, Pérez i Panadori, 2017): <https://odg.cat/publicacio/infraestructura-endeutament/>. I per aprofundir més en el concepte de deute de cures: *Deute de cures: el patriarcat i el capital a l'ofensiva, l'economia feminista com a proposta* (Bayas, 2017): <https://odg.cat/publicacio/deute-cures/>.

Nord Global fet que causa un flux constant de serveis vinculats al deute (interessos) i un pagament del Sud cap al Nord Global.

FIGURA 2. Què passaria si apliquéssim les lleis i els preus de mercat a l'històric d'emissions?

Font: elaboració d'Alfons Pérez (ODG, 2021) amb dades del Banc Mundial.

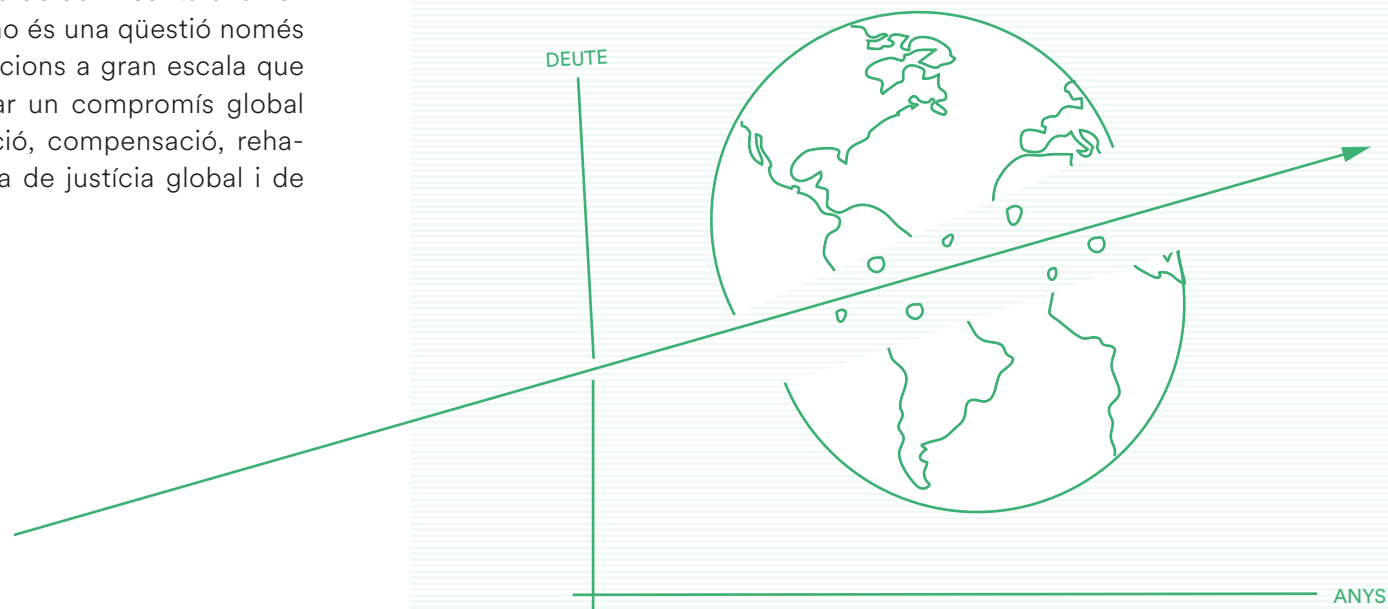
A través de fixar un preu per tona de CO2 de vint euros pel període 1990-2018 i marcant com a zero la mitjana mundial d'emissions, s'observa que els països que emeten més serien deutors i aquells que menys, creditors. Aquest exercici posa sobre la taula que, si apliquem mecanismes de mercat d'emissions, s'observa un deute acumulat en el període per part dels EUA de 2,4 bilions d'euros, per part de la Unió Europea de 860.000 milions i per part de la Xina, malgrat que inicialment era creditor, de 450.000 milions. En canvi, el grup de països altament endeutats, que **actualment acumulen 260.000 milions d'euros en deutes, podrien eixugar el seu deute i encara serien creditors de pràcticament un bilió d'euros. Tornem a preguntar-nos: realment, qui deu a qui?**

Des de mirades feministes, decolonials i ecològiques, són deutes que expressen **dinàmiques d'acumulació mitjançant la desposseïció històrica, il·legal, il·legítima i insostenible** que porten a una dependència financera exterior que pren **control sobre l'acció política pública**. Així, el deute condiona les respostes públiques a la crisi socioecològica fins al punt que aquells territoris en primera línia de la crisi són aquells qui més recursos han de dedicar a pagar els seus deutes (Fresnillo, 2020).

Les demandes d'abolició del deute, de suspensió de pagament i cancel·lació incondicional del deute extern, de reestructuració completa de la forma en què es presten, paguen i alleugen els deutes sobirans, i de mecanismes multilaterals de renegociació del deute són elements fonamentals que han de recollir els pactes verds globals. No és una qüestió de grans promeses ni de concrecions de transferències financeres que mai arriben al Sud Global, sinó que es tracta d'alliberar del deute els territoris altament endeutats que cada dia es troben en una situació de més vulnerabilitat davant la crisi socioecològica.

La **centralitat del deute** dins dels pactes ha de dur inscrita una voluntat de reparació holística. La reparació no és una qüestió només de diners, fonamental per a les transformacions a gran escala que proposem, sinó que també ha d'incorporar un compromís global amb els principis de no repetició, restitució, compensació, rehabilitació i satisfacció des d'una perspectiva de justícia global i de memòria històrica.

PACTES GLOBAIS PER A REPTES GLOBAIS

En aquest context de desposseïció i de foment de contrageografies, plantejar pactes verds globals és nedar contra direcció construint propostes internacionalistes, interseccionals i intergeneracionals des de la idea més bàsica, fonamental, i al mateix temps, gegantina, de defensar el dret a la vida. És un repte que ha de donar cabuda a les demandes de la majoria d'habitants de la Terra, que cal que reconegui les responsabilitats comunes però diferenciades i que ha de recuperar les lluites àmplies des de l'eradicació del deute fins a la desmercantilització de tot allò necessari per viure vides dignes. Parlem de pactes que qüestionen el poder des dels marges, que busquen desmantellar-ne les xarxes i posar fi a la seva impunitat, recolzats en agendes populars, feministes, antiracistes, decolonials i globals.

En són exemples les propostes de [Pacto Ecosocial del Sur](#) (2020), el [Red Nation Deal](#) (2020) i el [Red, Black, and Green New Deal](#) (2021) amb mirades postextractivistes, decolonials i de combat al racisme fòssil; els projectes com [A Feminist Agenda for the People and Planet \(2021\)](#) i [A Feminist and Decolonial Global Green New Deal](#) (2021) impulsats des de plataformes internacionals feministes i de dones; i, per acabar, també hi podem ubicar la proposta en forma de llibre de Max Ajl, [A People's Green New Deal](#) (2021).

Cada una de les propostes **neix en resposta a les exclusions sistèmiques** que imperen sobre cossos i territoris subalterns i que, amb l'entrada d'un nou cicle d'apropiació per part del capital sota l'etiqueta verda, es redefeixen, es reproduïxen i es profunditzen. Per tant, consideren imprescindible la construcció d'**agendes climàtiques globals i comunes que no deixin ningú enrere i prioritzin la dignitat, el benestar i la seguretat** de les comunitats marginades, les persones vulnerabilitzades i els territoris que sostenen la vida quotidianament.

Les agendes proposen línies d'acció àmplies que s'articulen a través de diferents elements clau com la terra, els béns comuns, el treball, l'economia, la democràcia i el saber. L'aterratge de cadascun d'aquests elements implica una **ruptura amb el model de producció colonial i de propietat privada del capital**, proposant noves formes de relació a través de:

- 1 Reconèixer els límits biofísics, materials i encarnats;** cuidant i valorant els cicles de producció de la vida, reorganitzant el treball i fent possible un aprovisionament suficient envers les necessitats globals per permetre viure, no només sobreviure.
- 2 Posar fi al monocultiu econòmic i als processos d'hiperespecialització,** trencant les cadenes extractives, resignificant el valor des de la col·lectivitat i la sostenibilitat de la vida. Avançar cap a una economia viva, comunitària, pública, resiliència, descentralitzada i redistributiva.
- 3 Evidenciar les càrregues històriques, colonials, il·legals, il·legítimes, odioses i insostenibles del deute,** tal com es recull en l'apartat anterior, per exigir-ne el no pagament i la cancel·lació incondicional. Exigir responsabilitats i alliberar del deute els països altament endeutats i en primera línia de la crisi socioecològica.
- 4 Visibilitzar la pluralitat** de formes de fer, des de la protecció de drets i la diversitat de genealogies de saber, ancestrals i quotidianes. Fer que el coneixement esdevingui de lliure accés, comú, públic i universal, per tal que es converteixi en una eina de recuperació de sobirania.

Les línies d'acció que apunten aquestes noves formes de relació són propostes per **aprendre a viure d'una altra manera**, sense oblidar d'on venim ni les violències estructurals que han marcat el desenvolupament d'un sistema-món desigual i combinat. D'aquí la reivindicació que els pactes no poden ser una mera transacció ni una eina més del mercat per seguir com sempre, necessitem hackejar el concepte, fer-ne un ús tàctic i disputar el futur des de les coordenades revolucionàries que Ajl esbossa. Per això, **el deute és un element clau en la construcció de futurs de justícia ecosocial global**.

BIBLIOGRAFIA

AJL, M. (2021a). *A People's Green New Deal*. Londres: Pluto Press.

AJL, M. (2021b). A People's Green New Deal: Obstacles and Prospects. *Agrarian South: Journal of Political Economy*, 10(2), 371–390. <https://doi.org/10.1177/22779760211030864>.

ALJETS, J. (2019, 26 de març). Climate Justice and Gender Justice. *Rosa-Luxemburg-Stiftung*. <https://www.rosalux.eu/en/article/1374.climate-justice-and-gender-justice.html>.

BAYAS, B. (2017). *Deute de cures: el patriarcat i el capital a l'ofensiva, l'economia feminista com a proposta*. Barcelona: Observatori del Deute en la Globalització. <https://odg.cat/publicacio/deute-cures/>.

BREGOLAT, J. (2020, 26 de setembre). Pensar el trabajo desde los ecofeminismos. *Viento Sur*. <https://vientosur.info/pensar-el-trabajo-desde-los-ecofeminismos/>.

CITIZENS FOR FINANCIAL JUSTICE (2019). La justicia financiera en el foco: comprender las desigualdades mundiales para superar la justicia financiera. *Observatori del Deute en la Globalització*. <https://odg.cat/es/publicacion/justicia-financiera/>.

ESTEBAN, A. (2012). De la economía de las 5 i's a la economía verde. *Ecología política*, 44, 10-13. https://www.ecologiapolitica.info/novaweb2/wp-content/uploads/2015/12/044_Esteban_2012.pdf.

FRESNILLO, I. (2020). *Una historia de dos emergencias: la interacción de la deuda soberana con la crisis climática en el Sur Global*. Brussel·les: Eurodad. https://www.eurodad.org/a_tale_of_two_emergencies_the_interplay_of_sovereign_debt_and_climate_crises_in_the_global_south

GOLDSTEIN, J. (2018). *Planetary Improvement: Cleantech Entrepreneurship and the Contradictions of Green Capitalism*. Cambridge, MA: MIT Press.

HERRERO, Y. (2012). Propuestas ecofeministas para un sistema cargado de deudas. *Revista de Economía Crítica*, 13, 30–54.

KOLINJIVADI, V., I KOTHARI, A. (2020). No Harm Here is Still Harm There: The Green New Deal and the Global South (I). *Jamhooor*. <https://www.jamhooor.org/read/2020/5/20/no-harm-here-is-still-harm-there-looking-at-the-green-new-deal-from-the-global-south>.

KOLINJIVADI, V., I KOTHARI, A. (2020). No Harm Here is Still Harm There: The Green New Deal and the Global South (II). *Jamhooor*. <https://www.jamhooor.org/read/2020/5/21/no-harm-here-is-still-harm-there-the-green-new-deal-from-the-global-south-ii>.

MARTÍ, J. (2020, novembre). Ecofeminist Review of the Proposals for a Green New Deal. *Transform Europe Network*. https://www.transform-network.net/fileadmin/user_upload/epaper_ecofeminism-end.pdf.

MUCHHALA, B. (2020). Towards a Decolonial and Feminist Global Green New Deal. *Rosa-Luxemburg-Stiftung*. <https://www.rosalux.de/en/news/id/43146/towards-a-decolonial-and-feminist-global-green-new-deal>.

PAUL, H.K., I GEBRIAL, D. (2021). *Perspectives on a Global Green New Deal*. Regne Unit: Rosa-Luxemburg-Stiftung. <https://apo.org.au/sites/default/files/resource-files/2021-04/apo-nid313366.pdf>.

PÉREZ, A. (2021). *Pactes verds en temps de pandèmies: el futur es disputa ara*. Barcelona: Libros en Acción, Observatori del Deute en la Globalització i Icaria Editorial. <https://odg.cat/publicacio/pactes-verds-pandemies/>

RUSSI, D., PUIG VENTOSA, I., RAMOS MARTÍN, J., ORTEGA CERDÀ, M., I UNGAR, P. (2004). *El deute ecològic: qui deu a qui?* Barcelona: Icaria Editorial i Observatori del Deute en la Globalització. <https://ent.cat/el-deute-ecologic-qui-deu-a-qui/>

SALLEH, A. (2009). *Eco-Sufficiency and Global Justice*. Londres, Pluto Press.

SEOANE, J. (2020). Las alternativas socioambientales frente a la pandemia y la crisis: discutiendo el Green New Deal. *Cuaderno n° 2: La crisis socioambiental en tiempos de pandemia. Debates sobre el Green New Deal*. Buenos Aires: Instituto Tricontinental de Investigación Social.

